

SAV podporuje bezpečné využitie nových genómových techník v poľnohospodárstve

18.8.2026 - Jozef Bednár | SAV

Slovenská akadémia vied (SAV) prostredníctvom Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV (CBRB SAV), v. v. i., podporuje využitie nových genómových techník (NGT) v poľnohospodárstve a potravinárstve v podobe, ktorú 17. júna 2026 schválil Európsky parlament nariadením (EÚ) 2026/1388. SAV tak reaguje na vyústenie odborného posudzovania, do ktorého sa zapojili vedci zo 150 inštitúcií z 25 európskych krajín, a vyzýva na aktívne zapojenie Slovenska do výskumu a šľachtenia, nielen do kontroly dovážaných produktov.

Podľa SAV je nová európska regulácia bezpečná a vedecky podložená. Rastliny zaradené do menej regulovanej kategórie (NGT1) sú laboratórne nerozlíšiteľné od rastlín pripravených bežným krížením. Podľa dostupných údajov je miera neúmyselných zmien pri klasickom šľachtení dokonca vyššia než pri nových technikách. Rastliny zaradené do kategórie NGT2 budú aj naďalej podliehať existujúcemu prísnemu režimu kontroly a hodnotenia rizík. Zaradenie konkrétnej rastliny navyše posudzuje nezávislý panel expertov Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín na základe vedeckých dát a s prihliadnutím na princíp predbežnej opatrnosti. Na Slovensku bude na tento proces dohliadať Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky.

Nové genómové techniky sa v základnom výskume už dnes využívajú na prípravu odrôd odolnejších voči suchu, vysokým teplotám, chorobám či zasoleniu pôdy, ako aj plodín s vylepšenými nutričnými vlastnosťami – napríklad bezgluténovej pšenice pre celiatikov alebo ovocia a zeleniny s vyšším obsahom vitamínov a antioxidantov, prípadne krmív s lepšie stráviteľnými živinami a nižším obsahom prirodzených toxických metabolitov.

„Nové genómové techniky nie sú skratkou, ale vyústením desaťročí vedeného vedeckého výskumu. Je dôležité, aby sa Slovensko na tomto vývoji podieľalo aktívne, nielen ako pasívny prijímateľ regulácie,“ hovorí Tomáš Hromádka, podpredseda SAV pre výskum, vývoj a inovácie.

Podobné technológie sa už roky bezpečne využívajú aj mimo EÚ, kde sa takto vytvorené plodiny postupne dostávajú na trh. V Anglicku umožňuje ich pestovanie a spracovanie zákon Precision Breeding Act 2023 – krajina už schválila napríklad CRISPR-editovaný jačmeň s vyšším obsahom lipidov ako krmovinu pre hospodárske zvieratá. V Indii reguláciu zastrešuje Indická rada pre poľnohospodársky výskum (ICAR), ktorá nedávno schválila novú odrodu ryže. V USA posudzujú jednotlivé produkty spoločne USDA, FDA a EPA, pričom každý prípad hodnotia samostatne podľa konkrétnych vlastností daného produktu. Podobné rámce zaviedlo aj Japonsko. Nová európska regulácia tak približuje EÚ k praxi, ktorá sa vo svete už rokmi osvedčuje.

SAV zdôrazňuje, že spolu s ďalšími výskumnými inštitúciami a univerzitami disponuje odbornými kapacitami, aktívne sa podieľajúcimi na výskume, vývoji aj implementácii NGT technológií na národnej úrovni.

„Vďaka novým genómovým technikám vieme rýchlejšie a cielenejšie pripravovať odrody odolné voči suchu, chorobám či vysokým teplotám – presne to, čo poľnohospodárstvo v meniacej sa klíme najviac potrebuje,“ pripomína Jaromír Kučera, generálny riaditeľ CBRB SAV, v. v. i.

SAV sa touto podporou pridáva k ďalším odborným a profesijným subjektom na Slovensku, vrátane poľnohospodárskych komôr, poľnohospodárov a Národného poľnohospodárskeho a potravinárskeho centra, ktoré nariadenie Európskeho parlamentu rovnako podporili.

Plné znenie vyhlásenia CBRB SAV, v. v. i., pripájame v prílohe.

Spracoval: Jozef Bednár

Foto: canva.com

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13853&source_no=20